

STORTINGET

Innst. 170 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Dokument 8:36 S (2023–2024)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Lars Haltbrekken og Kari Elisabeth Kaski om tiltak for å bedre helsen til oppdrettsfisk

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om sykdomsmerking av oppdrettsfisk i butikk.
- Stortinget ber regjeringen innføre et krav om at den pålagte helsekontrollen av oppdrettsfisk skal utføres av uavhengige veterinærer.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Anniken Huitfeldt, Sverre Myrli, Runar Sjøstad og Solveig Vitanza, fra Høyre, Olve Grotle, Linda Hofstad Helleland og Lene Westgaard-Halle, fra Senterpartiet, Per Ivar Lied, lederen Willfred Nordlund og Per Olav Tyldum, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt, fra Sosialistisk

Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, fra Rødt, Geir Jørgensen, fra Venstre, Alfred Jens Bjørlo, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til Dokument 8:36 S (2023–2024) om tiltak for å bedre helsen til oppdrettsfisk. Komiteen viser til fiskeri- og havministerens brev av 21. november 2023 med statsrådens vurdering av representantforslaget. Brevet er vedlagt innstillingen. Komiteen viser til at sjømat er en viktig eksportnæring for Norge. Komiteen er opptatt av at all sjømat skal produseres under sunne og humane forhold.

Komiteen viser videre til NOU 2023:23, Havbruksutvalgets gjennomgang av en helhetlig forvaltning av akvakultur i Norge, hvor fiskehelse og fiskevelferd også er tema. Nærings- og fiskeridepartementet har sendt Havbruksutvalgets utredning på offentlig høring, med høringsfrist 2. januar 2024. Komiteen viser videre til Riksrevisjonens rapport i Dokument 3:12 (2022–2023) Myndighetenes arbeid med fiskehelse og fiskevelferd i havbruksnæringen, som er til behandling i Stortinget.

Komiteen noterer seg at statsråden i ovennevnte brev mener intensjonen i forslagene allerede er ivarettatt i dagens regelverk, henholdsvis gjennom matloven og dyrevelferdsloven og tilhørende forskrifter, og at det er varslet en dyrevelferdsmelding i 2024.

Under komiteens behandling av representantforslaget har det kommet inn fire høringsinnspill fra henholdsvis Tekna, Forbrukerrådet, Dyrevernalliansen og NOAH.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, understreker at norsk sjømat er underlagt strenge regler og kontroll før varene når forbrukerne. Flertallet presi-

serer at helsen til oppdrettsfisken bør forbedres, men at sykdomsmerking av matvarer ikke vil være et effektivt tiltak etter denne hensikten.

Forbrukere skal være trygge på at all mat de konsumerer, er underlagt strenge krav. Sykdomsmerking kan føre til tvil om dette og i ytterste konsekvens forvirre forbrukere. Flertallet mener Mattilsynets kontrollfunksjon og tilsyn spiller en viktig rolle i å sørge for mattrygghet.

Videre viser flertallet til at statsråden har varslet en helhetlig gjennomgang av bransjen i en egen havbruksmelding.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til statsbudsjettforliket for 2024, hvor Mattilsynets budsjetter fikk en realøkning på 20 mill. kroner, blant annet for å styrke arbeidet med fiskehelse.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet påpeker at oppdrettsnæringen er en viktig næring for norske distriktsarbeidsplasser og norsk eksport. Disse medlemmer mener en god fiskehelse er viktig for å bevare norsk oppdrettsnærings posisjon som en tilbyder av fisk av høy kvalitet. Disse medlemmer påpeker at det gjennom lovverket allerede finnes en rekke kvalitetskrav til næringen. Disse medlemmer viser til at det i 2024 vil legges frem en helhetlig dyrevelferdsmelding, der disse medlemmer forventer at også dyrevelferd knyttet til oppdrettsnæringen tas opp og behandles.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at fiskehelsen i norsk oppdrett ikke er god nok. Det er grundig dokumentert i NOU 2023:23 Helhetlig forvaltning av akvakultur for bærekraftig verdiskaping. Fiskehelsen må bedres betraktelig.

Disse medlemmer viser til at oppdrettsnæringen er en avgjørende næring for mange lokalsamfunn og den nasjonale økonomien. Næringen er svært utsatt for omdømmerisiko, og vedvarende dårlig fiskehelse kan ha store konsekvenser for næringens omdømme og dermed norsk økonomi.

Disse medlemmer viser til at det er et grunnleggende prinsipp at forbrukerne bør ha så mye informasjon om produksjonsforholdene som mulig, også når fisken er trygg å spise. Forskning fra Forbruksforskningsinstituttet SIFO viser at nordmenn er opptatt av dyrevelferd, og at forbrukerne ønsker å vite hvordan maten de spiser, har levd. En økende andel av forbrukerne er skeptiske til velferden til oppdrettsfisk. Forbrukere ønsker seg større åpenhet i oppdrettsbransjen.

Disse medlemmer viser til budsjettavtalen mellom Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti for statsbudsjettet 2024 og til Stortingets

vedtak nr. 77 i forbindelse med behandlingen av Innst. 2 S (2023–2024), hvor Stortinget ba regjeringen bidra til at forbrukerne får relevant informasjon om helse, velferd og miljøstatus i norsk matproduksjon, ved å vurdere frivillig sykdomsmerking av oppdrettsfisk i butikk i løpet av 2024.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at utbrudd og konsentrasjoner av bakterien *Listeria monocytogenes* i flere år har vært et omdømmeproblem for norsk oppdrettsnæring i utenlandsmarkeder og kan utsette forbrukere for helse- og miljørisiko både i Norge og i utlandet.

Disse medlemmer viser til at NRK 16. desember 2023 meldte om hvordan konsentrasjoner av bakterien *Listeria monocytogenes* i ikke-varmebehandlede lakseprodukter har ført til flere sykdomsutbrudd i Norge og Europa. Et stort listeriautbrudd i 2022 ved Lerøy Smøgen Seafoods i Sverige førte til at 19 mennesker ble alvorlig syke og 7 døde. Både det svenske Livsmedelsverket og det norske Mattilsynet har sporet listeriastammen ved anlegget i Smøgen til Lerøy Midt sine slakterier i Norge.

Videre vil disse medlemmer vise til at Mattilsynet ved en tilsynskampanje i 2021 avdekket konsentrasjoner av listeria ved 18 pst. av de kontrollerte slakteriene. Disse medlemmer viser til at *Listeria monocytogenes* er en bakterie som finnes vidt utbredt i naturen og miljøet rundt oss, men som med andre helse- og forurensningsproblemer i oppdrettsnæringen, kan konsentrasjonen av biomasse og manglende kontroll føre til forekomster av så store konsentrasjoner av *Listeria monocytogenes* at det kan utgjøre et matvaresikkerhetsproblem og en risiko for deler av befolkningen.

Disse medlemmer mener at påfølgende ledd i matproduksjon som mottar råstoff fra lakseslakterier med forekomster av listeria, bør gjøres oppmerksomme på utbrudd over en viss terskel. Det samme bør forbrukere. En opplysningsplikt om utbrudd videre i produksjonskjeden vil gi matprodusenter bedre muligheter til å forholde seg til utbrudd og muligheter for forbrukere i risikozonen til å velge bort produkter. En slik plikt vil også gi lakseslakterier et insentiv til å motarbeide listeria-utbrudd.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en plikt for lakseslakterier til å varsle videre til neste ledd i produksjonslinjen eller til kjøper ved påvisning av *Listeria monocytogenes* i egen overvåkning.»

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til sammen med oppdrettsnæringen og Mattilsynet å utarbeide bransjeretningslinjer for *Listeria monocytogenes* i oppdrettsnæringen.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede en plikt for lakse-slakterier til å varsle videre til neste ledd i produksjonslinjen eller til kjøper ved påvisning av *Listeria monocytogenes* i egen overvåkning.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til sammen med oppdrettsnæringen og Mattilsynet å utarbeide bransjeretningslinjer for *Listeria monocytogenes* i oppdrettsnæringen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:36 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Lars Haltbrekken og Kari Elisabeth Kaski om tiltak for å bedre helsen til oppdrettsfisk – vedtas ikke.

Oslo, i næringskomiteen, den 16. januar 2024

Willfred Nordlund

leder

Runar Sjøstad

ordfører

Fiskeri- og havministeren

Stortingets næringskomité
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

23/7263-2

21. november 2023

Dokument 8:36 S (2023 - 2024) Representantforslag om tiltak for å bedre helsen til oppdrettsfisk

Jeg viser til brev fra Stortingets næringskomité 9. november der komiteen ber om Nærings- og fiskeridepartementets vurdering av Dokument 8:36 (2023-2024) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Lars Haltbrekken og Kari Elisabeth Kaski om tiltak for å bedre helsen til oppdrettsfisk.

Innledningsvis vil jeg si at jeg er enig med forslagsstillerne i at oppdrettsnæringen er en viktig næring for Norge og at fiskehelsen og velferden i norsk oppdrett skal holde en høy standard. Jeg setter derfor pris på at forslagsstillerne viser engasjement for dette. Min jobb er å sørge for at vi har et regelverk og et rammeverk for oppdrettsnæringen, som hvis de følges, gir god fiskehelse og god fiskevelferd, samt bidrar til et godt omdømme.

Om sykdomsmerking av oppdrettsfisk

Norge har gjennom EØS-avtalen et felles regelverk med EU for mat, dyr og innsatsvarer. På dyrehelseområdet er det et omfattende regelverk som inkluderer både fisk og landdyr, og på matområdet gjelder regelverket for all mat, og inkluderer dermed både planter, fisk og landdyr. Den som importerer, håndterer, lagrer eller omsetter et næringsmiddel skal være registrert som næringsmiddelvirksomhet hos Mattilsynet. Produksjon av animalske næringsmidler (kjøtt, sjømat, melk og egg) krever i tillegg godkjenning av Mattilsynet. For å bli godkjent må en rekke krav være oppfylt, for eksempel at produsenten må ha eget lokale og utstyr for å produsere trygge næringsmidler, og et eget system for å sikre at virksomheten har rutiner for å sikre mattryggheten. Merking av mat er også en del av EØS-avtalen og er regulert gjennom matinformasjonsregelverket. Et viktig konsept i dette regelverket er at merking ikke skal være villedende.

I tillegg til veterinær- og hygiene krav som er en del av EØS-avtalen og som skal sikre mattryggheten, har vi nasjonale krav til kvalitet for fisk som skal fremme god kvalitet på fisk og fiskevarer til forbruker, og bidra til markedsadgang for norsk fisk og norske fiskevarer i utlandet.

Næringsmiddel, herunder fisk, som ikke er trygge å spise eller som ikke oppnår nærmere bestemte krav for kvalitet, kan ikke selges til konsum. Mattilsynet er tilsynsmyndighet. Det er dermed allerede god regulering for å sikre sunn og trygg mat med akseptabel kvalitet.

Det er ikke ansett som nødvendig å pålegge forbrukermerking av matvarer knyttet til sykdom hos dyr, hverken for landdyr eller fisk.

Jeg mener at det er viktig at forbrukere skal kunne være trygge på at maten som selges i norske butikker er trygg og produsert i henhold til regelverket for fiskehelse, fiskevelferd og kvalitet. Det er næringen som har ansvaret for dette. Myndighetene bidrar gjennom regelverksutvikling, samt kontroll og tilsyn med at reglene følges. Det vil være utfordrende å utforme en merkeordning som er enkel å forstå, noe som gir en risiko for at slik merking blir mer villedende enn veiledende. All fisk som kommer frem til butikk er trygg og sunn å spise, og det vi her snakker om er sykdommer som kun rammer fisken. For å forbedre ivaretagelse av fiskehelse og fiskevelferd mener jeg det vil være riktigere og mer effektivt å styrke regelverket og tilsyn med helse, velferd og kvalitet hos oppdrettsfisk under produksjon, i stedet for merking av fiskeprodukter i butikk.

Jeg vet at forbrukerne er opptatt av dyrevelferd. Det er regjeringen også. Vi jobber derfor med en ny stortingsmelding om dyrevelferd som vi tar sikte på å fremme neste år. Der ser vi på hvordan vi kan gi oppdrettsfisken et bedre liv. Det er 20 år siden vi hadde en samlet gjennomgang av regelverket for dyrevelferd. Stortinget har bedt regjeringen utrede merkeordninger som gjør det lettere for forbrukeren å velge dyrevennlige produkter i forbindelse med den nye dyrevelferdsmeldingen. Det er ikke riktig for meg å forskuttere denne utredningen.

Om helsekontroll av oppdrettsfisk

Fiskehelse og fiskevelferd er regulert gjennom matloven og dyrevelferdsloven og underliggende forskrifter. Det følger av dyrevelferdsloven at dyreholder skal sørge for at dyr blir ivaretatt av tilstrekkelig og faglig kompetent personell. Gjennom dyrehelseforordningen har vi et harmonisert regelverk på fiskehelseområdet og visse minimumskrav til fiskevelferd er også regulert i EØS-avtalen.

Helsekontroll er et viktig element i arbeidet med å forebygge spredning av sykdommer og sikre god fiskevelferd. Helsekontroll er også i økende grad et grunnlag for markedsadgangen for norsk fisk til viktige markeder. Det skal gjennomføres minst tolv helsekontroller i året i settefiskanlegg, stamfiskanlegg og i matfiskanlegg med mer enn en million fisk. I tillegg skal det utføres helsekontroller for eksempel ved forøket dødelighet eller andre tegn til sykdom eller skader.

For å sikre at oppdretter gjennomfører helsekontroller med rett kompetanse er helsekontrollene regulert gjennom akvakulturdriftsforskriften. De regelmessige helsekontrollene skal sørge for at risikoen for at fisk blir smittet, utvikler sykdom og sprer smitte, blir vurdert. Dette er nødvendig for å kunne forebygge smitte, sykdom, påkjenninger og belastninger. Akvakulturdriftsforskriften har detaljerte krav til hva som må gjøres av undersøkelser og prøvetaking for at et besøk fra veterinær eller fiskehelsebiolog skal kunne dekke kravet til helsekontroll.

Det er kun autorisert dyrehelsepersonell som har tilstrekkelig kompetanse til å gjøre vurderingene, derfor krever regelverket at det kun er veterinærer eller fiskehelsebiologer som kan gjennomføre de pålagte helsekontrollene. Dyrehelsepersonellet som skal utføre helsekontrollene, er gjennom dyrehelsepersonelloven pålagt en rekke plikter som ikke vil bli påvirket av ansettelsesforhold.

Offentlig autorisasjon av dyrehelsepersonell sikrer visse minstekrav til kunnskaper, ferdigheter og at dyrehelsepersonell holder et visst faglig og etisk nivå. Det er også krav om statlig kvalitetskontroll med personellet. De kvalitetskravene som stilles til personellet, sikrer kvaliteten på tjenesten. Gjennom krav til forsvarlig virksomhet skal loven bidra til god dyrehelse.

Jeg merker meg at forslagsstillerne viser til at det i dag er flere selskaper som tilbyr fiskehelsetjenester og at det derfor bør innføres krav om helseoppfølging av oppdrettsfisk fra uavhengig veterinær. For meg fremstår det uklart hvilke fordeler som vil oppnås med et krav om uavhengighet gitt dagens krav til dyrehelsepersonell.

Det sentrale må være at fiskehelsepersonell og veterinærer utfører sitt virke på en god måte og i tråd med fastsatte krav i regelverket. Jeg mener det er av mindre betydning hvordan fiskehelsetjenesten er organisert. Dyrehelsepersonell kan for eksempel være ansatt eller innleid i et oppdrettsselskap, eller i et fiskehelseselskap som utfører oppdrag for ett eller flere oppdrettsselskaper. Jeg finner her grunn til å igjen understreke at dyrehelsepersonell er omfattet av det samme regelverket uavhengig av om de er ansatt i et fiskehelseselskap eller et oppdrettsselskap. I begge tilfeller viser erfaringer at dyrehelsepersonell kan oppleve press fra oppdrettere i utøvelsen av sitt virke. I en slik sammenheng er det viktig at dyrehelsepersonellet har et godt regelverk å lene seg på når de skal gjøre sine profesjonelle vurderinger. Jeg ser det derfor som hensiktsmessig med en videreføring av dagens strenge krav til helsekontroll og dyrehelsepersonells praktisering av sitt virke. Det vil være naturlig å vurdere dette nærmere i arbeidet med den kommende stortingsmeldingen om dyrevelferd.

Videre er det sentralt at Mattilsynet fører tilsyn med at regelverket følges. Mattilsynet har utviklet en ny planprosess for å sikre mer risikobasert og målrettet tilsyn. Det vil også innebære mer risikobasert tilsyn med alle aktørene som har en rolle i å sikre helse og velferd (utstyersleverandører, oppdretter og dyrehelsepersonell). Mer målrettet tilsyn kan løfte fiskevelferden.

For å oppsummere er jeg enig med representantene i at fiskehelsen og velferden til oppdrettsfisken bør bedres. Jeg tror imidlertid at andre tiltak enn krav om sykdomsmerking

og uavhengig helsekontroll vil være mer effektive for å bedre fiskens velferd og trygge forbrukerne om at produktene de finner i disken er trygge å spise og at velferden har vært god.

I tillegg til det ovenfor nevnte, vil jeg også opplyse om at departementet arbeider med oppfølgingen av NOU 2023:23 fra Havbruksutvalget, og med Riksrevisjonens rapport Dok. 3:12 (2022-2023). Oppfølgingen av disse sakene vil også ha betydning for fremtidens krav til og kontroll med fiskehelse og -velferd i norsk fiskeoppdrett.

Med hilsen

Cecilie Terese Myrseth

